

Saatuse mängus.

N. N. Aleksejewi ajalooline roman Joann Sirmisa ajast
Eesti keelde Joh. Kruberg. 30

XXVI.

Ruri armastus.

Tuppa astudes ja mõrastatutart sealt eest lei-
des muutus Wasfilisja nagu turjaks.

„Tanja! Sa oled jällegi siin! Mine wälja!
Bojar pole enam nõnda nõrk, nagu ennemalt ja selle-
pärast ei tölba siinul enam siin wiibida.“

„Miks sa temaga kuri oled, Wasfilisja? Ta
on ju puhas ja süüta, nagu ingel,“ sõnas ta

„On ta aga ingel küll!“ wastas bojariproua
mihajelt ja põlgawalt. „Noh, kas sina juba parem
oled?“ lihas ta teisel toonil juurde.

„Änu Jumalale, terwis on palju parem!
Peagi wõib juba teele minna.“

„Ega rutata maffa! Wiida weel meie seltsis
aega, kui sul aga siin igaw ei ole?“ tähendas Was-
filisja, kuna ta oma lahkut pilku Marti pealt kõr-
wale ei pööranud.

Imelik tundmus ajas Marti südamesse, kui
Wasfilisja tema juures wiibis. See tundmus näis,
nagu mingisugust suurt hädasohtu ette kuulutama

Rui ta Wasfilisjaga enese plaanidest kõneles,
siis kuulas see teda aigutades; wacwalt puutus aga
jutt armastusesse, siis muutus Wasfilisja olek kohe
elawamaks, kuna ta Marti peale jarnasid pillusid
heitis, et see piinlitusse seisutorda sattus.

„Igaw, ehk mitte, aga siiski ei wõi ma ju
alaliselt teile külastajeks jääda!“ wastas Mart Was-
filisja küsimise peale.

„Kas ehk rutulisi asju on diendada?“

„Ei, kuid siiski on aeg lahkumiseks kões. Tä-
nan sind ja bojaripreilit selle lahkuse eest, mida teie
haiguse ajal minu wastu üles näitasite! Sa küsisid,
kas mul igaw on! Kas tead, et minul haiguse
pühul palju lõbusam meeleolu oli, kui praegu, kus
ma terveks olen saanud!“

„Säh sulle!“

„Tõine sõna! Kui ma terve olin, siis pidin
alataja ütsinda; olema nüüd on aga foguni teine lugu:
sina ehk Tatjana Wasfiljewna käite tihtiigi mind
waatama.“

„Aga miks sa siis elad ütsinda? Pare-
m wõitfid ju naise wõtta!“ sõnas Wasfilisja, kuna
tema heal kirglikult muutus.

„Teda ma isegi arwan. . .“

Wasfilisja näole ilmus hele puna.

„See on hea nõu!“ sõnas ta. . . Sinule
tuleb igauks, olgu see leff wõi tüdruk.“

„Minul on üks juba filma hakanud.“

„Wõi nii!“

Wasfilisja filmad põlestawad. Ta ei pööra-
nud neid Marti pealt kõrwale. Ta ootas põlsumal
südamele.

„Ma tahaksin sinule, Wasfilisja Jominišna,
midagi ütelda.“

„Räägi, räägi, Mart Danilowitš.“

„Ei saa midagi sõna juust.“

„Miks?“

„Ma kardaksin nagu.“

„Kardad? Mis sa kardad? See, mida sa
mõtled, läheb wististe täide.“

Wiimane lause oli jarnasel paljutähendawal
toonil belbud, et Mart imestanult bojariproua otja
waatas.

„Kas ta tõeste aru ei saanud, et ma Tanjat
armastan?“ mõtles ta.

„Jumal jeda teab,“ sõnas ta.

„Räägi, räägi!“ küsis Wasfilisja peale.

„Anu andeks, bojariproua, et ma mitte nõnda
ei tee, nagu see wenelaste juures juba wanašt ajast
saadit moes on. Ma ei wõinud isamehi kaaja ega
pea ka keerulisi eekõnesid. . .“

„Nii see on paremgi reel, Mart Danilowitš
„Räägi, räägi,“ wastas Wasfilisja, kuna ta teha
ütleidde tuliseks läks.“

„Mart ei waatanud tema peale.“

„Ma tahaksin sind paluda. . .“

„Noh, noh!“

„Et sa oma mõratultre minule naiseks annaksid,“
lõpetas Mart wenitatud lauset kiireste.

Waitimine oli selle peale wastusjeks.

Mart waatas Wasfilisja peale ja imestas selle
muutuse üle, mis temaga oli sündinud. Tema nagu
oli suruslahwatu, kuna filmad hirmu ja piina kuulu
tafiwad.

„Mis sul on, Wasfilisja Jominišna?“ küsis
Mart ennast isikule ajades.

„Ei ole midagi! Läheb kohe üle!“ wastas
Wasfilisja tumedalt ja pani käed filmade ette.

Mõne filmapilgu pärast tõusis ta üles ja sam-
mus utje poole.

„Wasfilisja Jominišna!“ peatas bojar teda.“

„Mis?“

„Wasta, kas annad Tanjat minule, wõi mitte?“

„Ei!“

„Miks?“ pomises Mart erutatult.

Wasfilisja, kes juba utje läwele oli jõudnud,
pööbras tema poole tagasi.

„Miks?“ wastas ta Martile. „Sellepärast,
et teie kahekesi paari ei sünni.“

Ta kumardas ennast Martile lähemale ja lihas
juurde:

„Sellepärast, et mina sind armastan ja näha
ei taha, et rumal tüdruk mind ära wõibaks. Sel-
lepärast ma teda sinule ei anna!“

Ta wõitis Marti kaela ümbert finni ja kattis
tema nägu mufudega.

"Estejeste filmapilguft peale kui find nägin, armastasin ma find!" lihas ta juurde. "Kas mina selles jüüdi olen, et sina jarnane ilus mees oled, ning teistest koguni lahtu läheb? Ah, minu tuldne kallid! Kas' mina find tah üks raasutenegi armastan! Armasta mind! Armasta!"

Tema heal kõlas palwetaoliselt.

Musud laiswad wahetpidamata Marki palgeid.

"See oligi see paha eelaimbus!" täis möte bojari peast läbi.

Ta wabastas ennast Wasfilisja laisutustest.

"Jäta järele, Wasfilisja! . . . Ma armastan Tatjanat ja mitte teidagi teist!" sõnas Mark.

"Kas see tõeste sinu wiimane sõna on?"

"Wiimane!"

"Halasta, minu armas!"

Wasfilisja nuttis.

"Ah, bojari proua! Kas wõib südant sun dida, et ta teist armastab? Ma armastan sinu wõderastütart ja kui ja teda minule annab, siis olen sinu wastu igaweste tänulik."

"Ei anna!" kijenbas Wasfilisja ennast sirgetes ajades.

"See on patt sinu poolt."

"Olgu wõi jada pattu, see on minule täieste ütskõik! Ei anna! Mina tunnen piina, tunne sina ka! See on aga sinule veel wähe! Oh! . . . Kui mul preagu jõudu oleks, ma wõtaksin ja kiusaksin sind tüttideks!" wastas Wasfilisja, kuna tema filmadest meeletu wiha wastu paistis.

"Wõi niisugune oled ja!"

"Jah, niisugune olen ma! Ei anna ja asi on tehtud! Kas kuuled? Senitaua, kui ma elan, ei anna ma Tanjat sinule!"

Nende sõnadega pööras Wasfilisja temale selja ja läks, ilma et tagasi oleks waatanud, uksest wälja.

Seda tundmust, mis Marki südamesse ajus, on wõimata kirjeldada. See oli mitmesugutse tundmuste segu.

Weel ühe nädala saatis ta Dobraja majas mööda. Selle aja jooksul ei tulnud tema juurde ei Wasfilisja ega ka Tanja. Wiimase järele oli niiwõrt tugew walwus sisse seatud, et ta isegi pilku sellesse tuppa, kus Mark wiibis, ei tohtinud heita.

Kui Mark ära jõitis, tuli Wasfilisja teda saatma.

"Kus Tanja on? Ka temaga oleks waja Jumalaga jätta!"

"Ta on idä juures. Tüdrukutel pole sünnis noortemeestega jumalaga jätta!" kuulbus kuim wastus Wasfilisja suust.

Mark Danilowitš tänas perenaist lahte wõerustamise ja abiandmise eest, kuid jumalagajätmine jündis wäga külmalt.

Berenaine saatis teda wihaaste pilkudega.

Wärawa taha jõudes, heitis Mark uuriwa pilgu moja atende poole, lootes, et sealt ehk Tanja nägu temale wastu paistab.

Kuid atnad oliwad tühjad.

XXVII.

Feodor Joanowitšhi kroonimine.

31. mail 1584. aastal oli ilm muutlit. Rõuepilwed tõusiwad filmapiirile. Wiimahood tahtsiwad madalamaid Moskwa uulitsaid ära uputada.

"See on paha ettetähendus!" jostistas rahwas.

"Sarnane suur päew ja niisugune paha ilm."

Päew oli ka tõeste suur: nimelt Feodor Joanowitšhi kroonimispäew.

Kuid kõueilm läks mööda. Päikeseliired tungiswad mustadest pilwedest läbi ja langeiswad jätendawalt puude küljes ja katuste peal olewate wiimapiistade peale.

Üspenasti pealiriku efine plats on rahwaga niiwõrt täidetud, et isegi sunal mahalangemisel ruumi ei ole. Ja rahwas tuleb istagi weel juurde.

Surutakse ja pigistatakse teineteist.

Kirikul tellad hakkasiwad lullisema.

Tjaaride waimulik, ülempreester, tõi risti, krooni ja walitsuse märgid kirikusse. . . Tema järele sandis Boris Godunow walitsuseleppi.

Siis mindi lossi tagasi.

Rahwas ootas. Rohe pidi ka tjaar läbi minema.

Korraga, nagu nõiawõimul, jäi igal pool kõi waitjels. Tjaar Feodor tuli nähtawale.

Ta oli helesinistes riietes, mis tema näole weel enam kahwatu, haiglase ja wäsinud jume andis. Bojarid saatsiwad teda.

Nende kõrwal käiswad otolnikud, sellede seas ka Mark oli.

Kirikus oli kõi juba walmis seatud. Kirikul kessel on tjaari jaoks kõrgendatud kocht, kuhu katsitükimend trepiasiet wiitab. Väanepoolsete uste juures on kaks leentooli: üks tjaarile ja teine — mitropolitile. Sealjamas lähedal on ka bojaride pingid. Rogu kirit on sammetiiga ära lõõdud.

Baewalt oli tjaar kirikusse astunud, kui "palju aastaid" kuuldawale tuli. Feodor kumardas pühakujude ees, wõttis metropolit Dionis'i leentooli kõrwal istet. Sebasama tegiwad ka metropolit ja bojarid.

Küüd pidi lõige suurem waitus tulema. Otolnikud ja alamad waimlikud läksiwad mööda kirikut laiali rahwast hoiatama, et see taja oleks.

Tjaar istus ühe filmapilgu ja tõusis siis üles. Teised tegiwad sebasama.

Tjaar hakkas kõnelema:

"Meie ija, kelle mälestus õnnistatud on, meie ija, tjaar Joann Wasiljewitš, õnnistas mind. . ."
Ta peatas, pühkis higi otsa eest ja kõneles edasi:

"Oma juuresolekul ja pärast tema surma Moskwas."

Jällegi waites peatus.

"Ring Wladimiri suurwürsti riikidega. Ja käätsis mind salwida ja kroonida ja tjaari aunimega nimetada."

Tsaar lõpetas lause wäga kiirelt.

Eiis hingas ta kergendatult.

Metropolit andis märku. Kaks arhimandriiti ja kaks alamat waimulikku wõtsiwad risti ja tõiwad selle kuldse waagna peal arhiere'i de kätte. Kaks ülem-piiskoppi ja kaks piiskoppi wõtsiwad sealt risti ja andsivad metropoliti kätte.

Dionissi wõttis risti, kumardas ja suudles seda ning pani selle tsaari kaela.

Kiisama tehti ka krooniga ja walitsuse markidega.

Peate krooni pähapanemist wiis metropolit tsaari kõrgendaud kohale ja andis temale walitsusepepi kätte.

"Hoia ja kaitse seda senitaua kui sinul jõudu on!" sõnas metropolit.

Nüüd oli tsaar omas täies ametiriides. Kuul-dus "palju aastaid!"

Arhiereid astusiwad tsaarile lähemale, et teda õnnistada ja kumardada.

Algas jumalateenistus, kus Feodorit salwiti ja pühadõhtusöömaajale wõeti

Mark Danilowitsh waatas tähelepanelikult seda tõiti, mis tema filmade ees sündis. See toredus, mida ta siin nägi, liigutas teda. Päitejettiired tungiswad kirikusse ja paniswad sealolewa kulla ja kal-lib kiwid hiilgama.

Kuid siiski jäi Marki süda külmaks, kui ta toreduse sees wiibiwa Feodori peale pilgu heitis. Halatsemisewääriline näis see endiste Moskwa tsaaride wõju olema.

Tahtmatalt libises Marki pilt selle tangelase-taolise bojari, Boris Godunowi, peale, selle kätte tsaar palwetades oma raske walitsusepepi*) andis. See riigialam näis tõsi tsaari taoline olema:

"Waat, see mees peaks tsaari kohal seisma!" käis mõie Marti peast läbi.

Kauljarektoorid laulsiwad, tellad helisesiwad, kirikus wiibijad palwetasiwad.

Wiimane Ajuriki wõju krooniti Wenemaa tsaariks.

XXVIII.

"Kallis külaline."

"Tere, Dmitri Iwanowitsh! Waat, kudas ja minule rõemu sünnitasid!"

"Kas tõesti?.. Nägigitse ju, et ootamata külaline tatarlastest hüllem on!"

"Kallis sõberas tuleb alati õigel ajal. . . Mina aga arwasin, et Dmitri Iwanowitsh mind täiesti ära on unustanud. Ole hea, läheme walgesse tuppa!"

Garnasie sõnadega wõttis Stepan Stepano-witsh oma sõberast Kirial-Luppi wastu.

(Särgneb.)

*) See walitsusepepp oli 3½ jalga pikk. Ta oli wa'askala kühwast valmistatud ning kallitiwidega kaetud. Tsaar Joann Dirmus oli selle wäijamaa kaupmeeste käest 7000 naelfterlingi eest ostnud.

Ilma passita.

P. R. järele A. M.

6

Selgeste paistis kuuwalgusel ka Trofimi fogu mäetingul, kes nähtawaste kellegi soldoti kallal "misjonitööd" tegi.

"Walmis! . . . Ronige maha! . . ."

Meie olime kaldale jõudnud.

Käpufile ronisime meie mõõda kallast teejuhtide järele, ühe majatse poole, mis meile kätte juhutati.

Majatene oli kaunis ruumikas ja hästi siise-seatud.

Meie wõtsime istet.

Teejuhid jäiwad uffe kõrwale seisma, sirutasi-wad käed wälja ja nõudsiwad tungiwalt:

"Andke wiis rubla!"

"Mispärast?"

"Sellepärast, et teid üle jõe tõime."

Kaha on Jäste tões."

"Jäste ütles, et herrad mäsawad."

Meie olime tõsiessje rööwlikoopasje sattunud. Rahjaks ei olnud mul aga ühtegi sõjariista

kaasas, terge raudpepp wälja arwatud. . .

Salataubawedajad pida siwad endid õige wäl-jakutsuwalt ülewal.

Ma targasin tooli pealt üles ja pigistasin fepi tugewamine pihku, kuna naine laua pealt juure lei-wanoa pihku haaras.

Meie jäime pealetungimist ootama.

"Herrad, andke neile paar guldnat," soowitas laua ääres istuja majaperenaine, aitab meile sellest küllalt. Kas teil häbi ka ei ole nõnda palju nõuda, palju nõuda," pöördas ta lõpuks uffe kõrwal seisjate poole."

Meie meelekindlus pani salataubawedajaid asja üle järele mõtlema.

Ma lubasin neile kaks rubla maksta, kuid sel-tingimisel, et meie reijuformid lohe woorimehe juurde wiia tse.

Mõlemad nooredmehed pida siwad nõu.

"Hea küll, olgu siis!" lausus üks nendest wiimaks.

Ma andsin raha perenaise kätte.

"Kas on ka õiged rahad? küsis wiimane, kät-te antud rublatükkisid terawalt silmitsedes.

Salataubawedajad haarasiwad reijuformid selga ja meie sammume nende järele üle uulitsa.

VII.

"Ilko! — Kuule Ilko!"

"Kas seal on?" küsis uffe tagant jäme bas siheal.

"Wenelased. Tahawad raudteejaama sõita!"

"Woi nii pi!"

Meid wiidi pimedasse tuppa.

"Ma palun tuld põlema süüdata."

"Jätuge pimedas! Austria piirivahid näewad," wastas Ilko.

Pimedasse tuppa üksi jääda oli hädasohtlik.

Meie olime juba nende paari päewaga salalaubawebajaid küllalt tundma õppinud. Nüüd, kus eesmärgi nõnda lähedal on, lasse ennast korraga paljaks rõõwida. Pealegi mõiwad nad su kergeste la wagaajeks teha ja koer ei haugugi järel. Kes otsib kuriteo jäljed üles? . . Keegi! . .

"Süüdate tuli põlema, ehk muidu läheme meie ära. . ."

"Kus siis herrad õhjel üksi ilma teejuhita lähewad?"

"Kõrfti" . . .

"Ha- ha- ha kõrfti . . . Seal nõuamad piiriwahid juba iga mõera inimese käest passi"

Meie kannatus hakkas lõppema.

"Ma ütlen teile wiimast tord, süüdate tuli põlema, ehk muidu läheme minema. . ."

Ilko süütas lambi põlema, kusjuures ta ise Poola teeles ägedalt wandus. Tulewalgujel äratas salalaubawebaja iseäralik iludus meites imestust.

Ta pani wäikese õlilambi laua peale ja teatas, et meie õhjets tema juurde peame jääma.

"Misparasi?"

"Wastu pühapäewa ei tohi sõita."

"Ei tohi? . . Roh. siis läheme kõrfti juurde. Kui sealt hobusid ei saa, et siis jääme sinna õhjets."

"Küll on aga herrad fangelaelsed!" wastas Ilko õlasid khitades. "Sõidaks, aga ei tohi. Meie, wõetaks wiis rubla trahwi."

See oli päewajelge, et Ilko praegu waletab. .

"Rublasid" ei tunta Austria, ja pealegi ei näinud ta pühapäewapühitsemine salalauba webajate juures just tõsi olemat.

"Kes siis teie käest trahwi wõtab?" küsifin ma imestanult.

Ilko ei tahnud midagi wastata.

"Wõetaks! Jah, wõetaks!"

"Ma nägin, et edaspidine waidlemine asjata oli ja" küsifin otjeteed, kui palju ta sõidu eest kuni jaamani wõtab.

"Seitse guldnat"

Meie hakkasime kauplema, leppisime wiimaks nelja rublaga kokku.

Ilko läks kohe hobusid jootma, kuna meie atna alla pingi peale istusime ja ajawiitets Wene piiri filmijema hakkasime, kus siin ja seal wahimajaleste tuled wilkusiwad, ja tšajarm nagu kiwist hiiglane oma põlewate filmadega pimedusesse wahtis.

VIII.

Warsti olivad ta hobused wantri ees.

"Aga taja," hoiatas Ilko. "Warsti sõidame Austria kütudiest mööda. Nüüd anname aga hobustele piitsa."

Hobused jooksivad head traawi.

Lee läks üle kaunis kõrge mäekünka.

Meie waatasime paremat kätt, kus Wenemaa udu fiske ära kaduma hakkas.

Meie olime unised ja jäime tuktuma. . .

Ra hobused tuf'usiwad.

Ilko teeras ajalehe paberist paberossi walmis, süütas jelle põlema ja hakkas tajalesti oma ette lauluwiisi weeretama. . .

Seda laulu lauldas seal kaugel Boltawa- ja Tshernigori ümbruses, Podosias ja Wolõnis, ühesõnaga. igal pool — kus Wäike-Wene keelt kõneldaske.

Õhus oli niiskust tunda. Tihed udu kattis teedäärjid maatohtli. . .

Enam ei olnud tulefid, soldatifi, piirivahitifi ega salalaubawebajaid näha. . .

Minult otjata, piirita udu fiske uppunud rohelagendik. . .

Siin ei nõua keegi sinult passi ega ustaruse-tunni'tust.

(Lõpp.)

Mõnesugust.

Juustust kujud. Amerika lahuinisteadlased on wiimasel ajal hea mõtte peale tulnud, nimelt juustust kujusid walmistama hakata. Nad lähewad sellelt aluselt wälja, et kasein (juustuoollus), kui seda keemiliselt ümber töötada, niisama kõwaks ja wastupidawaks muutubnagu elewandiluu. Kõwa kaseini wõib raiuda ja treida. Sellepärast wõib kaseinist lo kujud, ornamentifi ja muid ilustusi walmistada.

Kaseini hea omadus on see, et ta hästi wõr wida laske ja wõr witud peast kuuu wastu peab. Sellega ei wõi siis see aeg enam kaugel olla, kus meil auksambaid juustust tegema hakatakse. Muudugi on see siis palju odawam kui brong. Kui ago inimesed siis kujusid ja auksambaid ära ei sõõp!

* Mitu wabariiki on ilmas? Portugali remolutsion tõmbab nüüd terve ilma tähelepanetut wabariikide peale. Mitmest poolt on küsimusi ette pandud, kui palju on üleüldse wabariikisid termes ilmas. See küsimuse peale katjub nüüd Gaulois wastust anda.

Europas on wiis wabariiki peale noore Portugali weel Prantsuse, Schweiçi, Anelora ja San-Marino. Wiimane wabariik, mis Italias asub, on kõige wanem wabariik termes ilmas.

Afrikas on ainult üks wabariik, Liberia, kelle elanikud kõik neegrid on.

Astias ja Australias ei ole ühtegi wabariiki.

Selle eest on aga Amerika wabariikide kodumaa. Seal on termelt 17 wabariiki. Kõige suurem ühendatud riigib ja kõige wähem Costa Rica, kus ainult 320.000 elanikku on. Sellega on siis termel maaferal 23 wabariiki, kus 1.500 miljoni inimest elawad.